

УДК 820:82.035:92

ВТОРИННА МЕТАКОМУНІКАЦІЯ БІБЛІЙНОГО МОТИВУ В МЕДІЙНИХ ЗАГОЛОВКАХ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПРОЕКЦІЇ

Оксана Дзера

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, Львів 79000, Україна
e-mail: oksana.dzera@yahoo.com

Розглянуто проблему вторинної (перекладацької) метакомунікації біблійних мотивів, актуалізованих у медійних заголовках. Запропоновано термін “біблема” на позначення одиниці, в якій актуалізується біблійний мотив. Доведено, що переклад біблеми-заголовка тексту оперативного типу мав би відповідати принципу остенсивно-інференційної комунікації, метою якої є оптимальна релевантність висловлювання для читача перекладу, а наслідком – адаптація.

Ключові слова: вторинна метакомунікація, біблійний мотив, біблема, теорія релевантності, інференція, декодування.

Актуальність дослідження проблеми біблійних мотивів у перекладознавчій площині зумовлена необхідністю виробити схему перекладознавчого аналізу оригіналу як інтертексту, породженого Святим Письмом.

Мета цієї розвідки – дослідити особливості вторинної метакомунікації біблійних мотивів, які актуалізуються в медійних заголовках. *Об’єктом* дослідження є інтертекстеми біблійного походження (біблеми) у медійних заголовках, *предметом* – способи їх відтворення. Матеріалом дослідження слугують заголовки із журналу *The Economist*. Обраний матеріал повинен засвідчити процес часткової або повної десакралізації біблійних мотивів у медійному дискурсі.

Процес перекладацького транспонування вже транспонованого в авторський текст мотиву доречно назвати *вторинною метакомунікацією*, адже, оскільки мотив – складна одиниця вищого мовного рівня, говорити про її переклад було б термінологічно неправильно. Термін *вторинний метатекст* запропонував А. Поповіч, визначивши його як похідний метатекст, прототекстом якого є не оригінальний твір, а вже існуючий метатекст [7, с. 185].

Водночас дослідник розглядав метакомунікацію як чисто перекладознавчу категорію і таким типовим прикладом вторинного метатексту вважав переклад з перекладу.

Відповідно, *вторинна метакомунікація мотиву* – це перекладацька інтерпретація цього мотиву, актуалізованого на тематичному і / або лінгвальному рівні. Завдання перекладача полягає не тільки у відчитуванні авторської варіативності мотиву, але також у розкодуванні його як інваріантного ядра. На основі аналізу контекстуальної й локальної варіативності мотиву перекладач у певних випадках вдається до компенсаційного зсуву мотиву, тобто до

його актуалізації через варіант, зумовлений *інтерпретаційною настановою перекладача* чи *інтерпретаційними потенціями цільової мови* (терміни М. Новикової [6, с. 6–7]).

Вторинна метакомунікація мотиву, “триступенева проблема” [18, с. 464], особливо яскрава в разі відтворення біблійних мотивів, що нагромаджують чисельні смисли, які перекладач повинен спершу розкодувати, а потім перекодувати в нову систему.

Біблійний мотив – це сконденсована інформація про біблійний сюжет, особу, внутрішні переживання, пророцтво, істину, що актуалізується у фольклорному чи авторському тексті в одиниці (одиницях) різних текстових рівнів. Діагностичному компоненту біблійного мотиву властива символічність і аксіологічність (категоріальна дихотомія Добра і Зла). Контекстуальна і локальна інформація накладається на мотив уже в самому інтертексті, де він актуалізується в різнотипних і різнорівневих інтертекстемах.

Виявом відповідного біблійного мотиву вважаємо **біблему**, що може актуалізуватися як одиничне вкраплення в текст чи його тематична домінанта або функціонувати як сюжетотворюючий елемент у послідовній сукупності таких самих елементів-біблем.

Вторинна метакомунікація біблійного мотиву передбачає систему способів відтворення біблем, у яких цей мотив актуалізується. Спосіб відтворення залежить насамперед від типу актуалізації мотиву в інтертексті.

Розгляньмо ситуацію, коли біблійний мотив актуалізується в медійному тексті як автономна біблема, що виконує функцію домінантного текстового елемента. Вторинну метакомунікацію такого мотиву доречно окреслити на основі теорії релевантності, яку розробили французькі вчені Д. Вілсон і Д. Спербер [20]. Вихідний принцип теорії релевантності полягає в тому, що передачу інформації забезпечують дві взаємодоповнюючі моделі – кодова та інференційна. Р. Леппігальме висуває, проте не розвиває далі ідею про можливість розгляду алузії з погляду інференції і релевантності: “Алузію вважаємо посланням чи стимулом, що його посилає мовець, а завдання сприймача віднайти референт, на який спрямований стимул, і заповнити прогалини в тексті” (Пер. О. Д.) [16, с. 8].

Проектуючи теорію релевантності на перекладознавчу площину, вважаємо переклад біблеми, актуалізованої в тексті, подвійним процесом, який розглядаємо, по-перше, як семіотичну комунікацію, що має на меті передати значення оригіналу крізь мовні й культурні бар’єри, а по-друге, як когнітивний інформаційний процес, тобто взаємодію між текстовою формою й ментальним процесом читацького сприйняття.

На етапі декодування перекладач, як видається, повинен:

а) упізнати сам факт біблійної метакомунікації;

б) ідентифікувати біблійний прототекст;

в) реставрувати форму (форми) ідентифікованого біблійного прототексту мовою оригіналу і мовою перекладу.

Наступний крок, що є проміжним між декодуванням та інференцією, – це визначення і порівняння семіотично-когнітивного статусу біблеми в мові-джерелі та вихідній мові. Зокрема, біблема може набути універсально-прецедентного статусу, тобто в обох мовах функціонувати як біблеїзм (фразеологізм або крилатий вислів біблійного походження) чи як біблійний фрейм, що активує відповідну сцену у свідомості читача, на якого розрахований цей текст. Термін “фрейм” запозичуємо із прототипової семантики Ч. Філмора [13]. Концепція саме цього дослідника послугувала основою схеми перекладознавчого аналізу, запропонованого А. Лефевром і П. Касолом. Термін “фрейм” тут ужито в дещо нетрадиційному значенні. Слова і фрази в тексті розглядаються як фрейми, що мають заповнюватися

сценами, ментальними образами із свідомості читача або слухача. Перекладач аналізує фрейм і намагається реконструювати сцену, що активізувала його.

Навіть універсально-прецедентна біблема може стати проблемою перекладу, якщо в новому тексті вона зазнає семантичної трансформації, тобто одночасно функціонує на рівні змісту (другий смисловий шар) і внутрішньої форми (перший смисловий шар), що стає основою для мовної гри в ширшому контексті. Наголосимо, що здатність біблійного виразу слугувати основою для мовної гри є переконливою ознакою його фразеологічного статусу. Д. Крістал виділяє наступні ознаки, які підтверджують факт входження біблійного висловлювання в систему мови: 1) використання цього висловлювання мовцями, що є християнами лише формально, не є християнами або не мають жодних релігійних переконань; 2) вживання його поза релігійним контекстом, що часто супроводжується трансформацією значення чи навіть адаптацією для вираження особливого (нерідко каламбурного) ефекту [12, с. 131–133].

Як приклад можна навести заголовок статті із британського журналу *The Economist* від 14.04.11: “*Babel or babble?*”. У статті досліджується еволюція мов і ставиться під сумнів теорія Н. Чомського щодо мовних універсалій. У цьому контексті бібліотопонім *Babel* видається надзвичайно вдалим, адже, за біблійним переказом, саме побудова Вавилонської вежі призвела до змішування мов, тобто поклала край мовному універсалізму. З іншого боку, біблеїзм став основою для паронімічної мовної гри, не позбавленої глибинного сенсу: *babble* (беззмістовне бурмотіння) як опозиція до *Babel* (теорії про змішання мов).

Попри універсальність біблійного фрейму наведений заголовок дуже важко перекласти. М. Мишкало, перекладач інформаційно-аналітичного ресурсу “Західна аналітична група”, звужує свій варіант до другого смислового рівня, намагаючись контекстуально пояснити значення біблеїзму: “*Вавилонське змішання мов чи просто бубоніння?*”. Лаконічний і експресивний вираз із трьох односкладових слів трансформується в незграбну й розтягнену шестислівну конструкцію. Інференційна складова перекладу заголовка завжди вміщує стилістичний компонент впливу, який у цьому випадку не враховано. Варто запропонувати інший (хоч і далекий від ідеалу) варіант перекладу, де римована ритмічність вислову частково компенсує втрату лаконічності оригіналу: “*Вавилонське стовпотворіння чи банальне бубоніння?*”.

Вторинна метакомунікація біблійного мотиву завжди ускладнюється, якщо біблема, в якій він актуалізується, має національно-прецедентний статус у мові-джерелі або автопрецедентний статус. У першому випадку біблема функціонує як упізнаваний фрейм лише в мові оригіналу, а відповідна фраза, взята з перекладу Біблії вихідною мовою, не здатна активувати сцену для читача, на якого орієнтований цей переклад. У другому випадку біблема є прецедентною лише для автора цього тексту і для елітарного читача, який або здатний розпізнати та ідентифікувати її, або ж не шкодує когнітивних зусиль для її ідентифікації.

Якщо біблема має універсально-прецедентний статус і не зазнає семантичної трансформації, результат декодування є достатнім для перекладу: біблема мови джерела (у цьому разі біблеїзм) замінюється відповідною біблемою цільової мови.

Проте декодування біблеми й визначення її семіотично-когнітивного статусу часто буває недостатнім для відтворення біблійного мотиву, якщо біблема є національно- чи автопрецедентною або семантично трансформованою універсально-прецедентною одиницею.

Наступний етап – інференція – полягає у виведенні читачем / перекладачем наміру автора щодо передачі певного значення, тобто побудові гіпотези щодо інформативної ін-

тенції автора. У цьому разі гіпотеза стосується того, яка імплікація стоїть за використанням біблеми в кожному конкретному тексті. За результатами інференції перекладач може обрати:

- 1) суміжний за виділеною шляхом інференції ознакою біблійний фрейм, що може активувати сцену для читача перекладу;
- 2) суміжний за виділеною шляхом інференції ознакою міфологічний або літературний фрейм, що може активувати сцену для читача перекладу;
- 3) переклад, що не має ознак інтертекстуальності і а) зберігає експресивну функцію оригіналу; б) утрачає експресивність.

Наведені способи перекладу, розглянуті в системі термінів, запропонованих Д. Вілсоном і Д. Спербером, варто віднести до остенсивно (зумисне)-інференційної комунікації, метою якої є оптимальна релевантність висловлювання для читача перекладу. На переконання авторки цього дослідження, результатом перекладу як остенсивно-інференційної комунікації є адаптація / одомашнення.

Утім, перекладач може знехтувати результатами інференції й увести в цільовий текст один із вже існуючих перекладів декодованої біблеми, змушуючи читача “входити через тісну браму”, “йти вузьким шляхом” (Матвій 7:13–14). Результатом такого перекладу є очуження, що вимагає від читача додаткових когнітивних зусиль, а отже, не відповідає комунікативному принципу релевантності.

Приклад тексту, що містить біблійний мотив, наводить П. Касмол [14, с.66–67]. Опис нестерпного головного болю стає особливо експресивним завдяки біблійній алюзії: *“I had been dreaming that some boulder was driving spikes through my head – not just ordinary spikes, as used by Jael the wife of Heber, butred-hotone”*. Фраза відсилає до Книги Суддів 4:17–21: Яіл, жінка Хеверова, запросила до свого намету ханаанського полководця Сісеру, і, коли він заснув, убила його, увігнавши в його скроню наметовий кілок. На думку П. Касмола, цей біблійний фрейм відомий британському читачеві, а тому викличе в його пам’яті відповідну сцену. Звичайно, стереотипні уявлення про обізнаність читачів із Святим Письмом можуть бути хибними, зокрема опитування, проведене Р. Леппігалме, показало, що фінські читачі значно гірше ознайомлені з Біблією, ніж прийнято вважати, і розпізнають посилання лише на найвідоміші її фрагменти [16, с. 132–177]. Однак, без сумніву, Книга Суддів в українській культурній традиції не належить до часто цитованих. Єдиний сюжет із Книги Суддів у словнику-довіднику крилатих висловів біблійного походження А. Коваль “Спочатку було слово...” – це історія про Самсона і Далілу. Отже, біблема “Яіл, жінка Хевера” не викличе відповідної сцени в освіченого українського читача, якщо він не є знавцем Біблії.

Через інференцію можемо вивести функції цієї біблеми в контексті:

- 1) описати нестерпний біль;
- 2) охарактеризувати мовця (оповідача роману), який любить похизуватися своєю освіченістю; [14, с. 65–66]
- 3) привернути увагу читача несумісним поєднанням низького і високого, побутового контексту і посилання на Біблію (П. Касмол не виділяє такої функції).

Переклад, що нейтралізує біблему – “Мені здавалося, що хтось вбиває у мою голову розпечені до гарячого кілки”, позбавляє текст двох останніх функцій. Як слушно зазначає П. Касмол, перекладач повинен застосувати функціональний підхід. Вважаємо, що найоптимальніше рішення – це використати літературний або міфологічний фрейм, що описує схожу ситуацію і викликає відповідну сцену в пам’яті українського читача; напр.: “Мені здавалося, що моя голова розколюється, як у Зевса при народженні Афін”. Хрестоматійний набір

інтелігента, вихованого радянською системою освіти, зазвичай включає достатні знання греко-римської міфології і не передбачає знання другорядних старозавітніх подій. Міфологія використовується навіть в українській рекламі, наприклад, цукерок “Амур”. Використання античних імен у прагматонімах (“Геркулес” – ‘в’язка каша’, “Артеміда” – ‘українська торгова марка з виробництва харчових продуктів і напоїв’, “Антей” – ‘літак-велетень’) Г. Лукаш пояснює це тим, що українська міфологія збереглася мало, а нових усталених і прийнятних для суспільства легенд міфотворчого ряду офіційною елітою запропоновано не було [5, с. 19–20].

Наведений приклад демонструє, що декодування біблеми буває нерелевантним стосовно перекладу тексту, який за своїм типом вимагає виведення (інференції) наміру адресанта.

Переклад біблем за принципом оптимальної релевантності видається особливо доречним для текстів оперативного типу, домінантною функцією яких є апелятивна (клична) (за класифікацією К. Райс [17, с. 105–115]). До цього типу належать насамперед рекламні тексти та медійні заголовки. Намір адресанта біблійно-маркованого рекламного чи медійного тексту суттєво відрізняється від наміру біблійного прототексту: він не виконує ні євангельської, ні суто літературної функції. Посилання на Біблію слугує елементом формули читабельності (*readerability formula*), характерної для засобів масової інформації, стимулом для привертання уваги. У цьому разі перекладачеві варто вивести намір відправника тексту, використовуючи декодований біблійний прототекст як естетично-інформативну основу для інференції.

Однак збереження біблійного фрейма важливо в тому разі, коли він не просто слугує локальним, орнаментально-експресивним елементом, а задовує всю ситуацію, описану в тексті. Такі домінантні біблеми часто є заголовками англословних, особливо британських, статей у так званій “якісній” пресі. Перекладач може підсилити упізнаваність фрейма чи, принаймні, натякнути на його біблійне походження й розкодувати саму ситуацію. Ідентифікувати фрейм допоможуть додатково введені перекладачем слоти й актуалізація відповідної фрази з того перекладу Святого Письма цільовою мовою, в якому відчутний біблійний реєстр.

Розгляньмо кілька прикладів із британського журналу *The Economist*:

Приклад 1.

Headline: *Take up thy bed and walk.* **Lead:** *Seven patients of Dr Harkema whose spinal cords had been completely cut through were able to relearn the rudiments of walking.*

Заголовок містить цитату із Євангелія від Марка 2:11, де Ісус оздоровлює розслабленого і каже йому: “Тобі я наказую: Уставай, візьми ложе своє та й іди у свій дім” [1, Марко 2:11]. Цей новозавітній епізод узгоджується зі змістом статті про позитивні результати лікування серйозних травм хребта. Для перекладу доречно обрати саме варіант І. Огієнка, де на біблійний реєстр натякає архаїзм “ложе”. П. Куліш та патріарх Філарет обирають слово “постіль”, а І. Хоменко – “ліжко”, що може дещо ускладнити впізнаваність біблійного прототексту в заголовку.

Приклад 2.

Headline: *Let us eat and drink...* **Lead:** *Do you believe in the menace impending from the space?*

Прототекстом заголовкової цитати слугують дві книги Старого Завіту (Книга Екклесіастова та Книга Ісайї) і Євангеліє від Луки 12:16–20, а саме Ісусова притча про багача, який наскладав щедрий урожай і збирався насолоджуватися життям (“Спочивай, їж, та пий, і веселися”), не здогадуючись, що цієї ж ночі його душа постане перед Господом. Вираз *eat*,

drink and be merry, зазвичай із експліцитним або імпліцитним продовженням *for tomorrow we shall die*, є впізнаваним для англомовця біблеїзмом, що входить до словників найпоширеніших класичних і (чи) біблійних алюзій. Структурно біблеїзм побудований методом злиття старозавітної і новозавітної цитат, відповідно його значення часто є контекстуально обумовленим. Досить суперечливі дефініції цього біблеїзму подають словники: “недалекоглядна розвага” [21, с.68] або “філософія, згідно з якою слід повністю насолоджуватися земними радощами тепер, оскільки майбутнє – непевне” [22, с. 77].

Наведена заголовкова цитата насамперед відсилає до Книги Ісайї 22:13; порівн.: *Let us eat and drink for tomorrow we shall die*, що ідеально узгоджується зі змістом статті про можливий кінець світу. Саме таке застосування цитати як одне з найчастотніших окремо виділяє Д. Крістал [12, с. 118]. Інші частотні актуалізації, виділені Д. Крісталом, – реклама в закладах харчування (при цьому використовується лише перша частина біблійного фрейму) та численні обігрування другої частини (напр.: “*Eat, drink, and be merry, for tomorrow we shall die*” [12, с. 118].

Упізнаваність цієї цитати в її оригінальній усіченій структурі для українського читача є досить сумнівною, проте ідентифікацію фрейму можна стимулювати, ввівши в переклад додатковий слот, що містить підказку стосовно сумного фіналу: “**Їжмо і пиймо, бо завтра ...**”. Серед сімдесяти опитаних студентів 4-го курсу перекладацького відділу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка лише шестеро ідентифікували цитату в її початковому варіанті і п’ятдесят один студент – у кінцевому варіанті.

Досить часто зміст декодованої біблеми медійного заголовка не встановлює жодного логічного зв’язку зі змістом статті, а лише виконує функцію привертання уваги й, бува, містить елемент мовної гри. Наприклад,

Headline: Desperately seeking lightness. Lead: *As they struggle for market leadership, Boeing and Airbus are having to rethink how they make aircrafts, and what materials they use. ... Boeing’s last attempt to do so is its Sonic Cruiser, a radically new (and lightweight) aircraft which is intended to fly close to the speed of sound.*

Заголовок відсилає до відомого старозавітного мотиву “пошук світла в темряві” в сенсі пошуку Бога, мудрості, справедливості в грішному світі (Книга Йова 30:26, Книга Ісайї 59:9, Книга Єремії 13:16); порівн.: “*Give glory to the Lord, your God, before he cause darkness, and before your feet stumble upon the dark mountains, and, while ye look for light, he turn it into the shadow of death, and make it gross darkness*” [19, Jeremiah 13:16]; “*Дайте Господу, Богові вашому, славу, поки не зробить Він темно, і поки на темних горах не спиткнуться вам ноги! І будете ви сподіватися світла, а він зробить це темрявою та вчинить імлюю...*” [1, Єремія 13:16].

Відповідну сцену нескладно активувати як англомовному, так й українському читачеві, оскільки існують численні зразки літературної метакомунікації мотиву в обох культурах; порівн.: *All hearts // Were chill’d into a selfish prayer for light*; (Дж. Г. Байрон, поема “*Darkness*” (“*Темрява*”)) [11, с. 95]; “*Часами розглялось // У темряві гукання: “Світла! світла!”*”(Леся Українка “*Fiatnox!*”) [10, с. 141].

Однак декодування фрейма не зможе допомогти перекладачеві, оскільки активована сцена є нерелевантною в контексті цієї статті. У заголовку використано біблему як засіб привертання уваги й базу для моделювання омонімічної гри слів.

1) *lightness* у значенні “світло”;

2) *lightness* / легкість Боїнга як його перевага перед Аеробусом.

Оскільки ресурси української мови не дають змоги виразити ці два значення однією лексемою, оптимально релевантне рішення – нейтралізувати біблійний мотив і створити нову мовну гру на основі актуалізації полісемії слова “легкий”; напр.: “*Легка конкуренція*”, “*Легка перемога Боїнга*” тощо.

Надзвичайно експресивною (і, на жаль, неперекладною) є медійна біблема, в якій обігрується етимологія прізвища відомої особи. У період президентства Дж. Буша-молодшого, особливо під час війни з Іраком, американська преса створила і розтиражувала в заголовках чисельних статей обігрування біблеїзму *Burning Bush*, переважно описуючи випадки люті президента. Відповідний біблійний фрейм добре відомий як в англійській, так і в українській культурах і зафіксований у лексикографічних джерелах [21, с. 35; 12, с. 291; 3, с. 61; 4, с. 49–50]. Вираз *burning bush* / *неопалима купина* походить із Книги Виходу 3:7–10: Бог явився Мойсею у вигляді палаючого тернового куща, що горів, але не згоряв.

Заслугує на аналіз і простежена стилістична відмінність між англійським та українським варіантами біблеїзму. Англійський вираз звучить цілком сучасно, хоч і веде свій початок від Біблії Дж. Вікліфа. При цьому, в усіх англійських перекладах вираз подається описово, переважно як “*bush burned with fire*”. Сучасні описові варіанти (“*палаючий кущ*”, “*тернина, що горить вогнем*”, “*кущ охоплений полум'ям*”) знаходимо і в усіх українських перекладах Старого Завіту (лише П. Куліш один раз використовує слово “*купина*”). Проте біблеїзм увійшов в ужиток у старослов'янській формі, набувши урочистого й поетичного звучання.

В американському медійному контексті семантично трансформований біблеїзм *Burning Bush* функціонує на трьох смислових рівнях: внутрішньої форми, значення і декодованої старозавітної історії. Чинник внутрішньої форми (образу) вважаємо визначальним, адже саме на ній змодельовано мовну гру.

Важливим є і другий смисловий шар (значення), адже йдеться про непохитність, а подекуди і твердолобність Буша, щодо зовнішньої політики США. Врешті, і сама біблійна оповідь переосмислюється в інтертекстуально-іронічному ключі: Єгова обіцяє Мойсею допомоги у протистоянні з фараоном “сильною рукою”, Буш теж зійшовся у двобої з могутнім правителем арабського світу.

Усе це нашарування смислів створює непереборну перешкоду для перекладу. Пояснення мовної гри, особливо в засобах масової інформації, та ще й у заголовку – абсолютно неприйнятний спосіб перекладу. Доводиться моделювати власні експресивні засоби, що могли б відповідно зреалізувати апелятивну функцію, а це вже не переклад, а радше співтворчість.

Отже, вторинну метакомунікацію біблійного мотиву, що актуалізується в тексті як автономна біблема, визначають кілька чинників:

- 1) внутрішньотекстова функція біблеми: домінантна або локальна;
- 2) семіотично-когнітивний статус біблеми: універсально-прецедентний (біблеїзм або біблійний фрейм, що активує відповідну сцену у свідомості читача як оригіналу, так і перекладу); національно-прецедентний (біблійний фрейм активує сцену лише для читача оригіналу); автопрецедентний або елітарно-прецедентний (біблійний фрейм активує сцену для автора і елітарного читача);

- 3) тип тексту, де відбувається метакомунікація біблійного мотиву. Якщо текст належить до оперативного типу, переклад мав би відповідати принципу остенсивно-інфе-

ренційної комунікації, метою якої є оптимальна релевантність висловлювання для читача перекладу, а наслідком – адаптація. У межах адаптації можлива розмаїта перекладацька лінгвокреативність, що залежить як від інтерпретаційної настанови перекладача, так і від двох зазначених чинників.

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту / Пер. І. Огієнка. – М. : Вид-ня моск. патріархату, 1988.
2. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту : [пер. Патріарх Філарет]. – К. : Вид-ня Київ. Патріархату, 2004.
3. Коваль А. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. Коваль. – Вид. 2-ге. – К. : Либідь, 2012. – 312 с.
4. Колоїз Ж., Бакум З. Слово Благості: словник-довідник фразем біблійного походження / Ж. Колоїз, З. Бакум. – Кривий Ріг : Вид-во “І. В. І.”, 2002. – 96 с.
5. Лукаш Г. Український конотонімікон: структура і чинники формування : автореф. дис. ... докт. філолог. наук: 10.02.01 / Г. Лукаш. – К., 2011. – 38 с.
6. Новикова М. А. Проблемы индивидуального стиля в теории художественного перевода. (Стилистика переводчика) : автореф. дис... докт. филолог. наук: 10.02.19 / Ленингр. гос. ун-т / М. Новикова. – Л., 1980. – 27 с.
7. Попович А. Проблемы художественного перевода: [пер. с слов. И. Бернштайна и И. Чернявской] / А. Попович. – М. : Высш. шк., 1980. – 200 с.
8. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / Пер. І. Хоменка. – Ватикан : Editorial Verbo Divino, 1990.
9. Святе Письмо Старого і Нового Завіту / Пер. П. Куліша, І. Левицького і І. Пулюя. – К: Українське Біблійне Товариство, 2003.
10. Українка Леся. Збір. тв.: У 12 т. / Редкол.: Є.С. Шабліовський (голова) та ін. / Леся Українка– К. : Наук. думка, 1975–1979. – Т. 1.
11. Byron G. G. The poetical works / G. G. Byron. – London : Oxford Univ. Press, 1957. – 923 p.
12. Crystal D. Begat. The King James Bible and the English Language / D. Crystal. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2011. – 327 p.
13. Fillmore. Ch. Scenes-and-Frames Semantics // Linguistic Structures Processing. / Ed. by A. Zampolli / Ch. Fillmore. – Amsterdam : North Holland, 1977. – P. 18–27.
14. Kussmaul P. Training the Translator / H. Kussmaul. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publ. Company, 1995. – 177 p.
15. Lefevere A. Translating Literature. Practice and Theory in a Comparative Literature Context / F. Lefevere. – New York: The Modern Lang. Assoc. of America, 1992. – 164 p.
16. Leppihalme R. Cultural Bumps. An Empirical Approach to the Translation of Allusions / R. Leppihalme. – Clevedon – Philadelphia – Toronto : Multilingual Matters Ltd, 1997. – 259 p.
17. Reiss K. Text Types, Translation Types and Translation Assessment // Readings in Translation Theory / Ed. By A. Chesterman / K. Reiss. – Helsinki : Finn Lecture, 1989. – P. 105–115.
18. Steiner G. After Babel. Aspects of language and translation / G. Steiner. – Oxford & New York : Oxford Univ. press, 1992. – 495 p.
19. The Holy Bible (the King James Version). – London: Trinitarian Bible Soc., s. a.
20. Wilson D., Sperber D. Relevance Theory // Handbook of Pragmatics / Ed. By L. R. Hornand, G. L. Ward / D. Wilson, D. Sperber. – Oxford, 2004. – P. 24–290.
21. The Wordsworth Dictionary of Classical and Literary Allusions / Comp. By A. H. Lass, D. Kiremidjian & R. M. Goldstein. – Wordsworth Editions Ltd, 1994. – 240 p.
22. The Wordsworth Dictionary of Bible Quotations / Comp. by M. H. Manser. – Wordsworth Editions Ltd, 1989. – 264 p.

**ВТОРИЧНА МЕТАКОМУНІКАЦІЯ БІБЛЕЙСЬКОГО МОТИВА
В МЕДІЙНИХ ЗАГЛАВ'ЯХ: ПЕРЕВОДЧЕСКІЕ ПРОЕКЦІЇ****Оксана Дзера**

*Львівський національний університет імені Івана Франко
ул. Университетська 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: oksana.dzera@yahoo.com*

Изучена проблема вторичной метакоммуникации библейских мотивов, актуализированных в медийных заглавиях. Предложен термин “библема” для обозначения единицы, в которой актуализируется библейский мотив. Приведены доказательства того, что перевод библемы-заглавия текста оперативного типа должен соответствовать принципу осенсивно-инференционной коммуникации, цель которой – оптимальная релевантность высказывания для читателя перевода, а следствие – адаптация.

Ключевые слова: вторичная метакоммуникация, библейский мотив, библема, теория релевантности, инференция, декодирование.

**SECONDARY METACOMMUNICATION OF THE BIBLICAL MOTIF
IN MEDIA HEADLINES: TRANSLATION PROJECTIONS****Oksana Dzera**

*Ivan Franko National University in Lviv
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: oksana.dzera@yahoo.com*

The article focuses on the problem of secondary metacommunication of Biblical motifs actualized in media headlines. The term *biblema* is introduced to denote the units where the Biblical motif is actualized. It is proved that translation of the Biblical motif as an operative text is to follow the principle of ostensive and inferential communication aiming at the optimal relevance and resulting in adaptation.

Keywords: secondary metacommunication, Biblical motif, biblema, relevance theory, inference, decoding.

Стаття надійшла до редколегії
21.09.2014 р.

Статтю прийнято до друку
26.10.2014 р.